

ผลการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร ต่อพฤติกรรมด้าน
สังคมและการสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภท

โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

- ผู้ป่วยโรคจิตเภท
- ความบกพร่องและความเสื่อมในด้านต่างๆ
- การฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตสังคม
- การฝึกทักษะทางสังคม
- การทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกทักษะทางสังคม

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

คำถามการวิจัย

การฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร มีผลต่อพฤติกรรม
ด้านสังคมและการสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภทหรือไม่

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสารต่อ
พฤติกรรมด้านสังคมและการสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภท

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ป่วยจิตเภทกลุ่มทดลองหลังได้รับการฝึกทักษะทางสังคมและการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสารแตกต่างจากกลุ่มควบคุม
2. ผู้ป่วยจิตเภทกลุ่มทดลองหลังได้รับการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสารแตกต่างจากก่อนการทดลอง
3. ผู้ป่วยจิตเภทกลุ่มทดลองหลังได้รับการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร ในระยะติดตามผล 1 เดือน มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสารแตกต่างจากก่อนการทดลอง
4. ผู้ป่วยจิตเภทกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร ในระยะติดตามผล 1 เดือน ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างได้รับการวินิจฉัยด้วย ICD-10 ว่าเป็นโรคจิตเภท เข้ารับการ
รักษาแบบผู้ป่วยใน เป็นผู้ป่วยคงสภาพการรักษาของหอผู้ป่วยหญิงศรีตรัง
และหอผู้ป่วยชายชงโค เข้ารับบริการในช่วงเดือนมิถุนายน 2560-เดือน
พฤศจิกายน 2560 จำนวน 48 คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน
เดือนกรกฎาคม 2560-เดือนพฤศจิกายน 2560

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ได้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเภทที่เหมาะสมตามบริบทของหน่วยงานสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
- 2.พยาบาลจิตเวชทุกระดับสามารถดำเนินการทำกลุ่มบำบัดกับผู้ป่วยจิตเวชได้
- 3.ผู้ป่วยจิตเวชสามารถใช้ทักษะด้านสังคมและการสื่อสารในชุมชนได้

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทดลอง (Experimental Research) แบบวัดก่อนและหลังการทดลอง เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม (Randomized control group with pretest and posttest design)

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

ลักษณะของประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษา: ผู้ป่วยจิตเภทที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วย
ในโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ เดือนมิถุนายน
2560 – พฤศจิกายน 2560

กลุ่มตัวอย่าง: ผู้ป่วยจิตเภทหอผู้ป่วยศรีตรัง(หญิง) หอผู้ป่วย
ชงโค (ชาย) เดือนมิถุนายน 2560 - พฤศจิกายน 2560

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

เกณฑ์การคัดเลือกเข้าสู่กลุ่มตัวอย่าง

1. ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคจิตเภท อยู่ในระยะคงสภาพการรักษาอายุ 15 ปีขึ้นไป
2. ประเมิน Thai Honos ข้อ 1.1 ข้อ 1.2 ข้อ 1.6 มีค่าคะแนน ≤ 2
3. ได้รับการประเมินทักษะด้านสังคมและการสื่อสารของแบบประเมินเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยในชุมชน (ฉบับสั้น 5 ข้อ) มีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ระดับ 2(0.51-1.50) ถึงระดับ 5 (3.51 - 4.00)
4. ไม่มีปัญหาการได้ยินหรือบกพร่องทางสติปัญญา

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

เกณฑ์การคัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง

- 1.มีอาการกำเริบ ไม่รับรู้ วันเวลา สถานที่ และบุคคล หรือมีโรคแทรกซ้อนทางกายรุนแรงจนไม่สามารถเข้ากลุ่มได้หรือมีประวัติโรคทางสมอง
- 2.ปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์การถอนกลุ่มตัวอย่างออกจากโครงการ

- 1.มีโรคทางกายแทรกซ้อนรุนแรงจนไม่สามารถเข้ากลุ่มได้
- 2.มีอาการทางจิตกำเริบ
- 3.ปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยขณะการวิจัยกำลังดำเนินอยู่

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างและการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง

1) การศึกษานี้คำนวณขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรม n4Studies โดยกำหนดค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มทดลองเท่ากับ 25.60 และ 6.56 ตามลำดับ กลุ่มควบคุมเท่ากับ 13.73 และ 6.55 ตามลำดับ ซึ่งได้มาจากผลการศึกษาของ Padmavathi et al. (2013) เรื่องการศึกษาประสิทธิผลของการฝึกทักษะการสนทนาของผู้ป่วยโรคจิตเภท กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยหญิงโรคจิตเภท เครื่องมือที่ใช้คือ แบบรวบรวมทักษะการสื่อสารมี 11 ข้อ ส่วนการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดค่า $\alpha = 0.05$ $\beta = 0.20$ จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรมดังกล่าว จะได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 5 คนต่อกลุ่ม หรือจำนวนขนาดตัวอย่างทั้งหมด 10 คน แต่เก็บข้อมูลจริงมากกว่ากำหนดอย่างน้อยร้อยละ 10 เพื่อชดเชยการสูญหายของกลุ่มตัวอย่าง

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างและการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

2) จำนวนผู้ป่วยจิตเภทที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยในจำนวน 50 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 25 คน โดยนำมาจัดเข้ากลุ่มด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากแยกเป็นคู่ๆ เฉพาะกลุ่มผู้ป่วยหญิง และเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยชาย เช่น คนแรกผู้ป่วยหญิง จับได้เป็นกลุ่มทดลอง คนที่ 2 ผู้ป่วยหญิงจะเป็นกลุ่มควบคุม ทั้งนี้คนแรกและคนที่สองมีอายุ ระยะเวลาการเจ็บป่วยทางจิตเวชใกล้เคียงกัน (\pm ไม่เกิน 5 ปี) และมีคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสารในระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันทำเช่นนี้จนครบ 25 คู่ กลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร ทั้งหมด 3 ครั้งใน 1 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ แต่ขณะดำเนินการทดลอง ผู้ป่วยกลุ่มทดลอง 1 คน มีอาการทางจิตกำเริบ และผู้ป่วยกลุ่มควบคุม 1 คน ปฏิเสธการเข้ากลุ่มกิจกรรมบำบัด ฉะนั้นผู้ป่วยกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เหลือกลุ่มละ 24 คน

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

- 1) วิธีทัศน์เรื่องการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร บัตรคำ และแถบเสียง
- 2) เทคโนโลยีการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร (แผนการทำกลุ่ม)
ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ครั้ง

2 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนเฉพาะทักษะด้านสังคมและการสื่อสารฉบับสั้น 5 ข้อ ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 การประเมินทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร มีคะแนนรวมตั้งแต่ 0 – 20 คะแนน แบบวัดนี้ให้คะแนน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การหาค่าคะแนนเฉลี่ย

$$\text{คะแนนเฉลี่ย} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนทั้งหมด}}{\text{จำนวนข้อทั้งหมด}}$$

ค่าคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร

- ระดับ 1 ค่าเฉลี่ย 0-0.50 คะแนน หมายถึง ขาดความสามารถในการทำกิจกรรมนั้น
- ระดับ 2 ค่าเฉลี่ย 0.51-1.50 คะแนน หมายถึง สามารถทำได้แต่ไม่ได้ทำ
- ระดับ 3 ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 คะแนน หมายถึง สามารถทำได้แต่ต้องช่วยเหลือทุกครั้ง
- ระดับ 4 ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 คะแนน หมายถึง สามารถทำได้เมื่อช่วยเหลือบางครั้ง
- ระดับ 5 ค่าเฉลี่ย 3.51-4.00 คะแนน หมายถึง สามารถทำได้เอง

การแปลผลระดับทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร

- ระดับต่ำ ได้แก่ มีความสามารถในระดับ 1 และระดับ 2
- ระดับปานกลาง ได้แก่ มีความสามารถในระดับ 3 และระดับ 4
- ระดับสูง ได้แก่ มีความสามารถในระดับ 5

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

- 1 เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกทักษะผู้ป่วยจิตเภท ใช้เทคโนโลยีการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร (จิตรัตน์ พิมพ์ดีด และคณะ, 2552) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยจิตแพทย์ อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลจิตเวชผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีวบำบัด ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับผู้พิการและนักจิตวิทยา จำนวน 6 ท่าน
2. ผู้วิจัยใช้วิธีทัศน์เรื่องการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร (จิตรัตน์ พิมพ์ดีด และคณะ, 2552) ได้ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากจิตแพทย์ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานและผู้นิเทศของโครงการพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมในระดับบุคคลและชุมชน
- 3 แบบประเมินเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินมาทดลองใช้กับผู้ป่วยจิตเภทจำนวน 30 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรคำนวณอัลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.837 และผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องมือนี้ได้

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง จะดำเนินการวิจัยหลังจากผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ วันที่รับรอง 24 กรกฎาคม 2560 ถึง 24 กรกฎาคม 2561 รหัสโครงการ 002/2560 และได้รับการอนุมัติการดำเนินโครงการจากผู้อำนวยการฯ โดยผู้วิจัยได้อธิบายให้ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามเอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย ความเสี่ยงที่อาจจะได้รับการวิจัย ประโยชน์ การรักษาความลับ การปกป้องสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัย ผู้ที่ยินดีเข้าร่วมการวิจัยได้ลงนามในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย และญาติลงนามด้วย

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

หลังการทดลองเมื่อญาติที่เป็นผู้ดูแลผู้ป่วยมารับผู้ป่วยกลุ่มทดลองกลับบ้าน คณะผู้วิจัยสอนญาติในทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร เพื่อให้ญาตินำความรู้ไปกระตุ้นพฤติกรรมผู้ป่วยซ้ำๆ ขณะอยู่ที่บ้าน อีกทั้งเตรียมเอกสารใบความรู้ทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร และแบบประเมินเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจิตเวชในชุมชน (ทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร) ให้แก่ญาติ

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสารต่อพฤติกรรมด้านสังคมและการสื่อสารของผู้ป่วยจิตเภท ก่อนการตัดสินใจใช้สิทธิใด
คณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบการแจกแจงข้อมูลในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนด้วย
One – Sample Kolmogorov Smirnov Test ผลพบว่า การแจกแจงข้อมูลในกลุ่มทดลอง
ได้ค่า $P = .12$ การแจกแจงข้อมูลในกลุ่มควบคุมได้ค่า $P = .20$ สรุปว่า $\text{sig} > .05$ ข้อมูล
กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีการแจกแจงแบบปกติ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเลือกใช้ T-Test

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

ตาราง 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคม
และการสื่อสารของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	X	SD	t	p-value
กลุ่มทดลอง	24	17.04	1.60	0.87	0.93
กลุ่มควบคุม	24	17.08	1.72		

Independent – samples t-test ($p > 0.05$)

จากตารางพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสารของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

ตาราง 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง 1 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	X	SD	t	p-value
กลุ่มทดลอง	24	18.83	1.17	-2.72	0.009
กลุ่มควบคุม	24	17.46	2.19		

Independent – samples t-test ($p < 0.05$)

จากตารางพบว่า หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร ของกลุ่มทดลองแตกต่างจากกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

ตาราง 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลอง
1 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	X (SD)		T	p-value
		ก่อน	หลัง		
กลุ่มทดลอง	24	17.04 (1.60)	18.83 (1.17)	-5.96	0.01
กลุ่มควบคุม	24	17.08 (1.72)	17.46 (2.19)	-0.87	0.39

Paired- samples t-test ($P < 0.05$)

จากตาราง พบว่ากลุ่มทดลองหลังได้รับการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร
1 สัปดาห์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มควบคุมค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังไม่แตกต่างกัน

ทันใจ ปลอดภัย สุขใจ

ตาราง 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและในระยะ
ติดตามผล 1 เดือน

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	X (SD)		t	p-value
		ก่อน	หลัง		
กลุ่มทดลอง	24	17.04 (1.60)	18.83 (1.34)	-4.59	0.01
กลุ่มควบคุม	24	17.08 (1.72)	16.17 (2.73)	1.77	0.09

Paired- samples t - test ($P < 0.05$)

จากตารางพบว่า กลุ่มทดลองหลังได้รับการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร
ในระยะติดตามผล 1 เดือน มีค่าคะแนนเฉลี่ยแตกต่างจากก่อนได้รับการฝึกทักษะด้านสังคม
และการสื่อสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มควบคุมค่าคะแนนเฉลี่ย
ก่อนการทดลอง และในระยะติดตามผล 1 เดือนไม่แตกต่างกัน

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

ข้อเสนอแนะ

- 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
- 2 ข้อเสนอแนะในด้านการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ติดตามความยั่งยืนของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในระยะติดตามผล 1 เดือน เพื่อศึกษาถึงประสิทธิผลของโปรแกรม ควรศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ได้รับการกระตุ้นพฤติกรรมพึงประสงค์อย่างต่อเนื่องหลังโปรแกรม 1 ปี ขณะอยู่ในชุมชนกับกลุ่มที่ดำเนินชีวิตในชุมชนตามปกติ เพื่อศึกษาดูว่าความยั่งยืนของพฤติกรรมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างไร
- 2) ควรนำโปรแกรมอื่นมาศึกษาร่วมกับเทคโนโลยีการฝึกทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ผู้ป่วยจิตเภท
- 3) ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ป่วยจิตเวชกับผู้ป่วยจิตเภท หลังใช้โปรแกรมทักษะด้านสังคมและการสื่อสาร ความยั่งยืนของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ขณะอยู่ในชุมชนแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

ตั้งใจ ปลอดภัย สุขใจ

